

KIEZEN VOOR OUDERSCHAP?!

overwegingen en redeneringen van vrouwen en mannen over het krijgen van kinderen

KORTE SAMENVATTING

Aanleiding voor het onderzoek

De afgelopen dertig jaar is de leeftijd waarop vrouwen in Nederland hun eerste kind krijgen, gestegen van 24 jaar tot ruim 29 jaar. De voorspelling is dat in Nederland binnenkort tweederde van de vrouwen bij de geboorte van hun eerste kind ouder dan dertig zal zijn. In de categorie hoog opgeleide vrouwen ligt het gemiddelde momenteel al op 32. Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid ziet twee typen problemen aan dit late ouderschap. Ten eerste gezondheidsrisico's voor moeder en kind, en hogere kosten door meer medisch onderzoek en behandeling, zeker wanneer deze trend zich uitbreidt. Bovendien is de vraag of emancipatiebeleid als onbedoeld gevolg heeft dat vrouwen zich beperkt voelen in hun keuze voor zwangerschap.

Het ministerie gaf daarom opdracht om via een kleinschalig, kwalitatief onderzoek meer inzicht te verschaffen in de keuzeprocessen rondom het krijgen van het eerste kind.

Het onderzoek

De belangrijkste vragen van het onderzoek waren: Welke redeneringen hebben vrouwen en mannen over de keuze voor ouderschap en het tijdstip waarop ze daar aan willen beginnen? Welke omgevingsfactoren spelen een rol in de verschillende bevolkingsgroepen? Wat betekent dit voor het overheidsbeleid?

We hebben vier groepsgesprekken en 45 individuele interviews gehouden met vrouwen en mannen die verschilden in leeftijd (actueel en bij de geboorte van het eerste kind), etnische komaf, opleidingsniveau en woon/gezinssituatie. We spraken met 29 vrouwen en 16 mannen, die in leeftijd varieerden van 20 tot 56 jaar. Zevenentwintig van hen hebben kinderen, vier waren zwanger en veertien hadden (nog) geen kinderen.

De uitkomsten

In dit rapport beschrijven we het keuze- en afwegingsproces, de interactie en onderhandeling met de partner, de betekenis van leeftijd, de voorwaarden voor en consequenties van ouderschap en aandachtspunten voor beleid. De belangrijkste punten volgen hieronder.

kiezen voor ouderschap?

De ontwikkeling van de kinderwens is voor veel vrouwen uit het onderzoek een proces dat begint bij een vaag besef ooit eens kinderen te willen (latente kinderwens) tot een manifeste kinderwens (ik wil eraan beginnen, ik ben er klaar voor, het wordt tijd). De tijd die dit proces van wikken en wegen in beslag neemt varieert sterk. De mannen in dit onderzoek gaven aan dat zij meestal pas later, vaak onder invloed van hun partner, bewuster na gingen denken over vaderschap. Voor de geïnterviewde vrouwen is het krijgen van kinderen vanzelfsprekender dan voor mannen. Een deel van de vrouwen, waaronder een groep allochtone vrouwen, is voorstandster van jong ouderschap. Zij vinden de leeftijdsperiode van 20 tot 25 jaar geschikt om het eerste kind te krijgen. Een andere groep, overwegend hoog opgeleiden, allochtoon en autochtoon, werd als dertigplusser moeder of vader. In sommige gevallen gepland, maar vaker “omdat dingen soms zo lopen”. Kiezen verloopt meestal niet zo bewust, maar als de wens concreet wordt, moeten er wel voldoende voorwaarden gerealiseerd zijn. Opleiding, partner en er klaar voor zijn, zowel geestelijk als materieel, zijn daarvan de belangrijkste.

“een opleiding hebben en er klaar voor zijn”

Voor mannen en hoger opgeleide vrouwen zijn een vast inkomen en een afgemaakte opleiding belangrijke voorwaarden om aan kinderen te beginnen. Uit de verhalen van immigranten en vluchtelingen blijkt dat onzekerheden en beperkingen rondom verblijfsrecht in Nederland gevolgen heeft voor de beslissingen over kinderen. Verlies van vrijheid en het nemen van verantwoordelijkheid zijn belangrijke onderwerpen bij het kiezen van het moment voor ouderschap; de betekenis en zwaarte ervan hangt af van de vrijheden en verantwoordelijkheden tijdens de jeugdperiode.

“je moet wel een partner hebben die het ook wil”

Wel of geen kinderen is een onderwerp dat overwegend indirect, en meestal naar aanleiding van, aan de orde wordt gesteld. Zowel vrouwen als mannen gaven aan dat het vaker de vrouw is die hierin initiatief neemt. Er vinden weinig expliciete onderhandelingen tussen de partners plaats, het is een proces van stille onderhandeling: de gestage druppel slijt de steen.

“je bent zo oud als je je voelt”.

Voor opvattingen over de meest geschikte leeftijd om te beginnen aan ouderschap is de directe sociale omgeving van vrienden en familie belangrijker dan de kalenderleeftijd. Vrouwen en mannen vergelijken zich met hen; als velen van hen al kinderen hebben, versterkt dit het gevoel dat de tijd dringt. Omgekeerd kan een vriendenkring van kinderlozen ervoor zorgen dat men de beslissing voor zich uit blijft schuiven, zonder zich te oud te voelen. De leeftijdsgrenzen van 30, 35 jaar voor moederschap worden in algemene zin vaak genoemd als een vrij “harde” bovengrens, maar als in de eigen omgeving het aantal oudere ouders toeneemt, lijkt de grens mee omhoog te schuiven.

Ouders ervaren uitstel van ouderschap dus vooral in vergelijking met anderen. De ideale of wensleeftijd lag in dit onderzoek het hoogst bij hoger opgeleide mannen, en het laagst bij lager opgeleide vrouwen.

Gevolgen voor beleid?

Er bestaat bij sommige geïnterviewden huiver en scepsis ten aanzien van overheidsbemoeienis met het tijdstip van kinderen krijgen; zij beschouwen de beslissing om kinderen te krijgen als een persoonlijke kwestie. Vooral hoogopgeleide vrouwen wensen juist wel ondersteuning van de overheid om hun opleiding en loopbaan te kunnen verenigen met het krijgen van kinderen.

Conclusie

Onze conclusie is dat de overheid zich zou moeten richten op het mogelijk maken van meer variëteit in het tijdstip van gezinsvorming en het bevorderen van een permanente discussie over levenskeuzes die daarop betrekking hebben.

